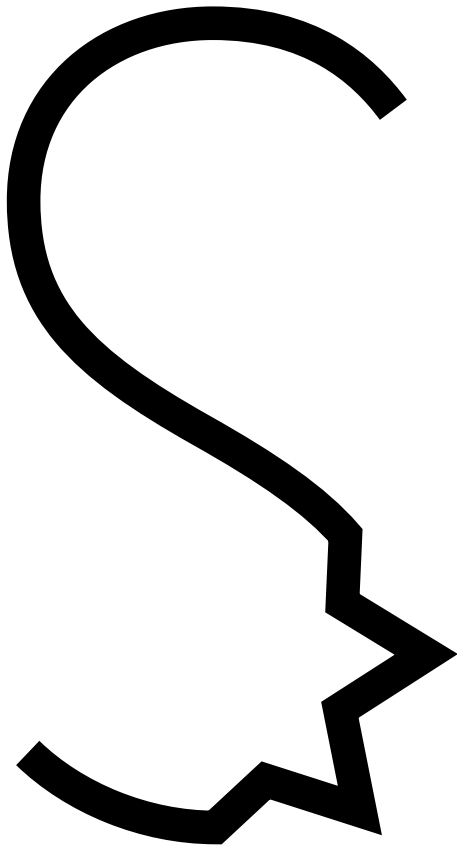

Open Oproep Bouwen vanuit de bodem

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

**vormgeving
architectuur
digitale cultuur**

p.o. box 29066
3001 gb rotterdam

groothandelsgebouw
ingang c, 5e etage
weena 723, rotterdam

+31 (0)10 436 16 00

Nederland staat voor een grote verstedelijkingsopgave. Hoe kan deze uitdaging worden aangepakt vanuit de condities die de bodem creëert? Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie nodigt ontwerpers uit om in samenwerking met overheden, organisaties, deskundigen en burgers, met behulp van ontwerpend onderzoek, te werken aan een integrale aanpak van actuele en toekomstige verstedelijkingsvraagstukken waarin de ondergrondse water- en bodemsystemen een productieve relatie aangaan met de bovengrondse stedelijke systemen. Voorstellen kunnen uiterlijk op 26 september 2022 worden ingediend via de [online aanvraagomgeving](#). Er kunnen maximaal dertien voorstellen worden geselecteerd voor een bedrag van maximaal € 30.000 per voorstel.

Open Oproep Bouwen vanuit de bodem

- Deadline indienen: uiterlijk 26 september 2022
- Aantal subsidies: 13 voorstellen à € 30.000 (fase 1)
- Looptijd: november 2022 - juni 2023, waarna aanvragen mogelijk is voor een vervolgfase à max. € 40.000 (vervolgfase)
- Dien een aanvraag voor een [opstartsubsidie](#) in, doorlopend van 23 mei tot en met 8 juli 2022, ter voorbereiding van de aanvraag voor de eerste fase

bouwen vanuit de bodem

Denkend aan de bodem onder onze steden, zien we de continue strijd om de ondergrondse ruimte. Dit ruimtegebrek is een urgent probleem dat heftiger zal worden als gevolg van verdere verdichting, energietransitie en klimaatadaptatie. Het is echter ook een symptoom van een groter probleem: onze destructieve, op het maakbaarheidsgehoof gestoelde omgang met de ondergrond.

De huidige omgang met de ondergrond is niet langer houdbaar. We hebben inmiddels de grenzen van een gezond en vitaal bodem- en watersysteem, bijvoorbeeld op het vlak van biodiversiteit, bodemkwaliteit en waterkwaliteit, verregaand overschreden. Dit is mede veroorzaakt door een afname en sectorale verkokering van kennis over de betekenis en eigenschappen van de ondergrond. Daardoor hebben we het zicht verloren op een productieve relatie tussen de onder- en bovengrond.

Een omslag is noodzakelijk, zodat de ondergrondse water- en bodemsystemen wél een productieve relatie aangaan met de bovengrondse stedelijke systemen. We moeten toe naar een benadering die rekening houdt met de bodemgeschiktheid voor specifieke functies, de gezondheid en vitaliteit van de bodem verbetert, verstandig gebruik maakt van de ecosysteemdiensten die de ondergrond ons levert, kiest voor een ruimtelijke ordening van de bodem, en de cultuurhistorische en identiteit-verlenende betekenis van de ondergrond op waarde schat.

Wat betekent dat voor de verstedelijkingsopgave? De relatie tussen onder- en bovengrond zou op alle relevante schaalniveaus integraal onderdeel moeten zijn van het tegemoet treden van de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende opgaven, zoals de energietransitie, de klimaatadaptatie en het verbeteren van biodiversiteit, maar ook het vergroten van inclusiviteit en leefbaarheid. Het betekent ook dat de gefragmenteerde kennis over de ondergrond (weer) boven tafel moet komen en gedeeld moet worden. Dat is noodzakelijk om vanuit de ondergrondse condities een brede, duurzame, toekomstbestendige aanpak van de verstedelijkingsopgave te formuleren. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om kennis over de:

- bodemgeschiktheid voor specifieke vormen van stedelijk grondgebruik, op verschillende schaalniveaus;
- ondergrondse bodem- en watersystemen als samenhangend levend systeem, en de lokale en regionale systeemverschillen daarbinnen;

- ecosysteemdiensten die een gezond en vitaal bodem- en watersysteem kunnen leveren op het vlak van bijvoorbeeld biodiversiteit, duurzame energievoorziening, reinigend vermogen, verkoeling en waterberging;
- (on)mogelijkheden van de ondergrond als ruimte voor de kunstmatige en natuurlijke ‘machinekamer van de stad’ en als gebruiksruimte;
- ondergrond, met haar bodem- en watersystemen, als geheugen van de stad en als (cultuur)historische kennisbron die ons kan leren over een toekomstige omgang met die systemen, maar ook over de eigenheid van een gebied en de logica van het territorium;
- effecten en logica van bodemdaling en droogte.

voor wie is deze oproep?

Voorstellen kunnen worden ingediend door ruimtelijk ontwerpers die een coalitie aangaan met een breed palet aan belanghebbenden en deskundigen. Denk aan provincies, waterschappen, gemeenten, netwerkbeheerders, energie-, water- en telecomleveranciers, grondeigenaren, gebiedsontwikkelaars, maatschappelijke initiatieven, marktpartijen, erfgoed specialisten, water- en bodemkundige experts en bewoners, van beleidsmakers en uitvoerders tot beheerders en gebruikers. Juist de koppeling van diverse belangen en opvattingen, en het combineren van de verschillende perspectieven op de opgave(n), leidt immers tot nieuwe inzichten en kansen. Ontwerpers kunnen in dit proces een belangrijke, vernieuwende bijdrage leveren. Zij zijn in staat om complexe problemen te herdefiniëren en de complexiteit van de opgave inzichtelijk en bespreekbaar te maken. Daarnaast kunnen ontwerpers in beeld brengen waar koppelingen van verschillende aspecten en deelopgaven kunnen plaatsvinden. Zij kunnen bovendien uiteenlopende belangen zichtbaar maken en samenbrengen vanuit het gemeenschappelijk belang.

voor welke voorstellen kan subsidie worden aangevraagd?

De open oproep richt zich op projecten waarmee op basis van ontwerp onderzoek vernieuwende perspectieven, strategieën, arrangementen en/of oplossingen voor de verstedelijkingsopgave worden ontwikkeld die de condities van de ondergrond serieus nemen én er productief gebruik van maken. Projecten op verschillende schaal- en handelingsniveaus die ons helpen samen te leven met de ondergrondse bodem- en watersystemen, de ondergrond te begrijpen, ervan te leren en ermee samen te werken aan een duurzame en inclusieve aanpak van de verstedelijkingsopgave.

Projectvoorstellen richten zich op één of meer van de volgende ontwerpogaven:

andere modellen

Op het strategische niveau roept de noodzaak van een productieve relatie tussen onder- en bovengrond de prangende vraag op naar alternatieve verstedelijkingsmodellen. Betekent een doordening van het grondgebruik in relatie tot het bodem- en watersysteem dat we moeten kiezen voor een andere spreiding van de verstedelijking, en dus sturen op locatiekeuze? Of moeten we kiezen voor een (radicaal) andere, meer adaptieve inrichting van te transformeren of te ontwikkelen locaties? Betekent het dat we de relatief harde scheiding tussen stad en land overeind moeten houden? Of moeten we haar omdenken naar een overgangszone waar gebruiksfuncties worden gecombineerd? Betekent het dat we moeten afzien van grootschalige ontwikkelingen op locaties die beperkingen kennen vanwege een slappe of zettingsgevoelige ondergrond, forse kans op wateroverlast en gevaar van overstroming? En wat betekent dat voor de ruimtelijke (hoofd)structuur en identiteit van Nederland en de verschillende regio's?

andere tactieken

Het tactische niveau richt zich bovenal op het definiëren van de criteria en randvoorwaarden waaraan mogelijke oplossingsrichtingen moeten voldoen. Het is het handelingsniveau waar heen en weer bewogen moet worden tussen de op het operationele niveau ontwikkelde kennis en het op het strategisch niveau geformuleerde langetermijnperspectief, tussen concrete interventie en hoofdstructuur. Tegelijkertijd is het tactische niveau het domein van de contouren van een integrale benadering voorbij het sectorale maakbaarheidsdenken, én van de ontwikkeling van een gemeenschappelijke taal. Waar en op welke wijze zouden transformatie, verdichting en/of uitbreiding van het stedelijk gebied, geredeneerd vanuit de genoemde opgaven, écht moeten plaatsvinden? Wat betekent die keuze voor het tegemoet treden van die opgaven? Betekent het dat we het denken over verstedelijking vanuit de plattegrond moeten aanvullen met, of zelfs vervangen door, een denken vanuit de doorsnede, of zelfs een denken vanuit vier dimensies? En wat betekent het voor de structuur en de identiteit van het stedelijk gebied?

andere praktijken

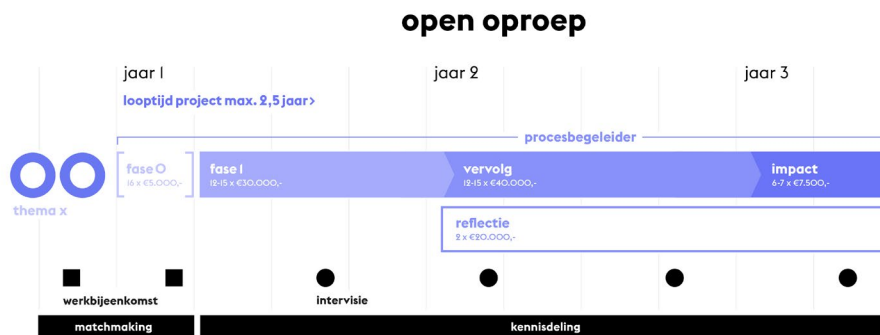
Op het operationele niveau gaat het om de ontwikkeling van concrete ruimtelijke oplossingen die bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die de ondergrond levert, alsook aan de grote transitieopgaven als energietransitie, klimaatadaptatie, sociale inclusie en leefbaarheid. Praktijken waarin we niet alleen de relatie tussen onder- en bovengrond, maar ook die tussen de ruimtelijke werkelijkheid (de fysieke wereld), de organisatorische, financiële en juridische arrangementen (de systeemwereld) en de dagelijkse realiteit van de burger (de leefwereld) productief maken. Wat betekenen dergelijke praktijken voor de ondergrondse en bovengrondse ruimtelijke ordening en inrichting, maar ook voor de ruimtelijke structuur en identiteit van onze wijken, buurten, straten en gebouwen? Moet er veel meer ruimte geboden worden aan adaptiviteit, om daarmee op veranderende omstandigheden te kunnen inspelen? Wat betekent het dat gebouwen, inclusief de ondergrondse onderdelen ervan, moeten voldoen aan de randvoorwaarden die de ondergrond stelt en, tegelijkertijd, aan de eisen op het gebied van bijvoorbeeld neerslagopvang, energieverbruik en -opwekking, biodiversiteit en natuurinclusiviteit? En hoe kunnen die eisen worden gecombineerd met het vergroten van sociale inclusiviteit en leefbaarheid op gebouwniveau?

ontwerpend onderzoek als methodiek

Ontwerpend onderzoek is, in de context van deze open oproep, een methodiek waarbij het ruimtelijk ontwerp als onderzoeksinstrument wordt ingezet om, vanuit mogelijke (ruimtelijke) toekomst(en) en/of toekomstige (ruimtelijke) mogelijkheden, nieuwe en concrete ruimtelijke voorstellen, strategieën, arrangementen en/of concepten te ontwikkelen die helpen bestaande systemen te herdefiniëren of opnieuw in te richten. Ontwerpend onderzoek is bij uitstek gericht op het ontwerpmatig verbinden van verleden, heden en toekomst en het samenbrengen van de systeemwereld, de leefwereld en de fysieke wereld. Daarmee geeft het ook antwoord op de vraag hoe je co-creatie kunt realiseren met betrokken burgers, ondernemers, deskundigen, organisaties en overheden. Het resulteert in relevante, kwalitatieve kennisontwikkeling, die leidt tot integrale toekomstperspectieven en mogelijke oplossingsrichtingen, maar ook tot nieuwe inzichten voor beleidsvorming bij overheden en marktpartijen.

welke fases heeft deze open oproep?

De Open Oproep Bouwen vanuit de bodem is opgedeeld in verschillende fases:

opstartfase

De opstartsubsidie is optioneel. Deze opstartfase biedt aanvragers de gelegenheid om samenwerkingen aan te gaan en een aanvraag voor te bereiden. Let op: de toekenning van een opstartsubsidie geeft geen enkele garantie voor een eventuele toekenning van een subsidie voor de eerste fase. Er zijn zestien opstartsubsidies van maximaal € 5.000 beschikbaar. De beoordeling vindt plaats op volgorde van binnenkomst, wacht daarom niet te lang met het aanvragen van een opstartsubsidie. Dit kan vanaf 23 mei tot en met 8 juli 2022. Meer informatie over de opstartsubsidie is [hier](#) te vinden.

eerste fase na selectie

Na de selectie in oktober 2022 richt de eerste fase (november 2022 t/m juni 2023) zich op het ontwerpend onderzoek, het versterken van nieuwe samenwerkingsverbanden met sectoren buiten de creatieve industrie en het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen, inzichten en ontwerpvoorstellen. Tijdens de eerste fase vindt een aantal intervisie- en kennisdelingsbijeenskomsten plaats.

vervolgfase

Aan het eind van de eerste fase kunnen geselecteerden maximaal € 40.000 aanvragen voor een vervolgfase (juli 2023 t/m mei 2024). Doel hiervan is om ontwerpkracht in te zetten voor doorontwikkeling van de resultaten uit de eerste fase van onderzoek. Ook tijdens de vervolgfase vindt een aantal intervisie- en kennisdelingsbijeenskomsten plaats.

impactfase

Aan het eind van de vervolgfase is er ruimte voor zes projecten om met een bedrag van maximaal € 7.500 de impact van het project te vergroten. De impactfase loopt van juni t/m oktober 2024. De impactsubsidie is bedoeld voor activiteiten ter ondersteuning van de partners in de systematische verankering van resultaten van het ontwerpend onderzoek binnen hun reguliere werkwijzen.

waar wordt op beoordeeld?

Subsidieaanvragen worden ter beoordeling voorgelegd aan minstens drie externe onafhankelijke adviseurs. Deze commissie beoordeelt de plannen op basis van de [Regeling Open Oproep](#) en deze Open Oproep Bouwen vanuit de bodem.

- *relevantie van de vraagstelling;*
Bij het beoordelen van de relevantie van de vraagstelling wordt gekeken of, en op welke manier en in welke mate, de vraagstelling van belang is voor het tegemoet treden van de opgave zoals die geformuleerd is in de open oproep. Tevens wordt gekeken naar de meerwaarde van ontwerp in de benadering en verdieping van de vraagstelling.

- *kwaliteit van het plan van aanpak*
Hierbij wordt naar de meer praktische uitvoeringskant van het project gekeken. Bij dit criterium beoordeelt de commissie of, en in hoeverre, de doelstelling en de opzet met elkaar in overeenstemming zijn, of de aanpak voldoende integraal van opzet is en op welke doelgroepen het voorstel zich richt. Daarbij kijkt ze naar de helderheid van het plan van aanpak, de effectiviteit van de gekozen methodiek en of de bij de uitvoering van het project betrokken expertise haar het vertrouwen geeft dat het tot de beoogde resultaten zal leiden.
- *mate van vernieuwing*
Bij dit criterium wordt gekeken hoe het voorstel is gepositioneerd ten opzichte van bestaande kennis binnen het vakgebied en de mate waarin het daarop van toegevoegde waarde is. Worden er verrassende en relevante vragen gesteld of nieuwe perspectieven belicht? Stelt het voorstel gangbare denk- en werkwijzen ter discussie of bouwt het daar juist op voort? Hoe en in welke richting wordt naar nieuwe kennis gezocht en welke resultaten en inzichten worden verwacht? En wat is de rol van ontwerp en ontwerpend onderzoek daarbinnen?
- *relevantie en expertise van de betrokken partijen*
Hierbij wordt naar het aspect samenwerking en coalitievorming gekeken. In hoeverre en in welke mate sluit de expertise van de betrokken partijen aan bij zowel de inhoud en de doelstelling als de uitvoering van het voorstel? Hoe divers en inclusief is de coalitie? Welke rol spelen de betrokken partners in het proces? Bij die laatste vraag is het voor de commissie ook van belang te weten of die partners hun medewerking al hebben toegezegd of dat er sprake is van een intentie en of die partners financieel dan wel in-kind in het project investeren.
- *wijze van kennisdeling van (tussen)resultaten*
Bij dit criterium wordt gekeken naar de manier waarop de ontwikkelde kennis wordt vastgelegd en gedeeld. Welke impact vergrotende activiteiten worden uitgevoerd om de opgebouwde kennis te verspreiden, verankeren en/of toe te passen? Op welke doelgroepen zijn deze activiteiten gericht en welke middelen worden ingezet om die doelgroepen te bereiken? Welke partners worden daarbij betrokken? Welke rol speelt ontwerp bij het vastleggen en delen van de ontwikkelde kennis, maar ook bij het verankeren van die kennis bij de samenwerkingspartners?

Uit de inzendingen selecteert de commissie bij voldoende kwaliteit maximaal 13 voorstellen.

indienen aanvraag

Uw voorstel kunt u **tot en met 26 september 2022** via de [online aanvraagomgeving](#) van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie indienen. Selecteer hierbij de ronde 'Open Oproep Bouwen vanuit de bodem'.

Het voorstel bestaat uit:

- I Een projectplan (maximaal 8 pagina's en niet groter dan 8 MB) met daarin:
  - a vraagstelling: een scherpe omschrijving van de vraagstelling, die zich op heldere wijze verhoudt tot de open oproep en duidelijk maakt op welke bestaande kennis wordt voortgebouwd, en het doel van het project;
  - b plan van aanpak: een duidelijke, vanuit de onderzoeksvraag geformuleerde, toelichting op de beoogde ontwerpend onderzoeksmethodiek, inclusief de manier waarop bestaande kennis over het vraagstuk wordt ingezet, en een heldere omschrijving van de rol van de ontwerper in het proces;
  - c samenwerking: een omschrijving van de, in het kader van de open oproep relevante, expertise van alle betrokken partijen en hun rol in het proces,

- inclusief een verantwoording van de keuze voor die betrokken partijen in het licht van de onderzoeksvraag;
- d beoogd resultaat.
- 2 Begroting en planning eerste fase (maximaal 2 pagina's en niet groter dan 2 MB).
    - a Het Stimuleringsfonds organiseert rondom het thema van de open oproep activiteiten om onderlinge kennisuitwisseling tussen de projecten te faciliteren. Neem hiervoor ook uren op in de begroting van totaal twee dagdelen voor twee teamleden.
  - 3 Communicatieplan voor kennisdeling (maximaal 2 pagina's en niet groter dan 2 MB).
  - 4 CV's van de betrokken ontwerpers (max. 4 pagina's en niet groter dan 4 MB).
  - 5 Een uittreksel uit het register van de Kamer van Koophandel van de uitvoerende partij.
    - a Ontwerpers treden op als hoofdaanvrager en zijn projectverantwoordelijk voor de uitvoering van het ontwerpend onderzoek. Samenwerkende partijen treden op als mede-aanvrager.
  - 6 Representatieve afbeelding van het project voor communicatiedoeleinden vanuit het Stimuleringsfonds.

Als de inzending niet aan bovenstaande omschrijving voldoet, kan er geen inhoudelijke beoordeling plaatsvinden.

Let op:

- Maak tijdig een account aan voor de [online aanvraagomgeving](#) en raak vertrouwd met het aanvraagformulier. Het valideren van een nieuw gebruikersaccount kan tot maximaal 1 werkdag duren.
- Raadpleeg voor het indienen van uw aanvraag de [Leidraad voorbereiding subsidieaanvraag](#). Deze leidraad biedt houvast met betrekking tot de subsidieaanvraag en het opstellen van een projectplan.

subsidieprocedure

De beoordeling van de eerste fase van een open oproep heeft de vorm van een tender: dit betekent dat binnen het beschikbare budget een aantal voorstellen boven de andere wordt verkozen. Alleen positief beoordeelde projecten kunnen worden ondersteund. De behandeling en beoordeling van de ingediende voorstellen vinden plaats binnen de kaders van de [Regeling Open Oproep](#) van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en met name de mate waarin de aanvraag aansluit op de criteria van de open oproep. Per aanvraag brengt de commissie een advies uit aan het bestuur van het Stimuleringsfonds.

ontvangstbevestiging en bekendmaking selectie

Uiterlijk één week na de sluitingsdatum ontvangt u via de digitale aanvraagomgeving van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie een ontvangstbevestiging. De voorstellenselectie wordt uiterlijk 17 november 2022 via de digitale aanvraagomgeving aan de aanvragers bekendgemaakt.

contact

Voor vragen over de open oproep en de procedure kunt u contact opnemen met: Chantal Verhoeven via c.verhoeven@stimuleringsfonds.nl of Martijn Kerkmeijer via m.kerkmeijer@stimuleringsfonds.nl of via 010 310 79 37.

nieuwsbrief

Bent u geïnteresseerd in de resultaten en inzichten uit de ARO oproepen? En blijft u graag op de hoogte van verdiepende lezingen, masterclasses en werkbijeenkomsten in het gelijknamige actieprogramma? [Schrijf u hier in](#) voor de nieuwsbrief 'De nieuwe ruimte'.

We bouwen aan een lerend netwerk van decentrale overheden, semipublieke organisaties, experts, ontwerpers en andere professionals en beogen zo de impact van het traject als geheel en de kracht van ontwerp in het bijzonder te vergroten.

context

Deze open oproep draagt bij aan de uitvoering van Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp 2021–2024 dat door het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie wordt uitgevoerd in opdracht van de ministeries van BZK en OCW.